

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

INTERMEDIATE LEVEL OF SPOKEN SANSKRIT

DR. ANURADHA CHOUDRY

**DEPARTMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
IIT KHARAGPUR**

Lecture 43: Introduction to the विसर्गसन्धि visargasandhi

CONCEPTS COVERED

- ❑ Introduction to the विसर्गसन्धि visargasandhi and practice
- ❑ Practice of धातुरूप (dhāturūpa – verb conjugation) using सन्धि sandhi
- ❑ Building of vocabulary

**परिचयः paricayaḥ - Introduction of
विसर्गसन्धि visargasandhi**

with अभ्यासः (abhyāsaḥ) - Practice

पूर्वशब्दस्य अन्तिमवर्णः pūrvaśabdasya antimavarṇaḥ

परशब्दस्य प्रथमवर्णः
paraśabdasya prathamavarṇaḥ

अः
१

आः
२

स्वरसहितविसर्गः
(अ-आ-वर्जम्)
३

ओऽ

को + आ
काः

रु + अ
रुरास्ति

अ
१

अ-वर्ज कोऽपि स्वरः
२

मृदुव्यञ्जनम्
३

पूर्वशब्दस्य अन्तिमवर्णः pūrvaśabdasya antimavarṇaḥ

अः १	आः २	स्वरसहितविसर्गः (अ-आ-वर्जम्) ३	रेफान्त- (अव्ययः - पुनर्, प्रातर, अन्तर) (सम्बोधने पितृ-मातृ etc -> पितः) ४	सः / एषः ५	परशब्दस्य प्रथमवर्णः paraśabdasya prathamavarṇaḥ
ओऽ १+१	विसर्गलोपः २+१	र् ३+१	र् ४+१	ओऽ ५+१	अ १
विसर्गलोपः १+२	विसर्गलोपः २+२	र् ३+२	र् ४+२	विसर्गलोपः ५+२	अ-वर्ज कोऽपि स्वरः २
ओ १+३	विसर्गलोपः २+३	र् ३+३	र् ४+३	विसर्गलोपः ५+३	मृदुव्यञ्जनम् ३
अश् १+४	आश् २+४	श् ३+४	श् ४+४	विसर्गलोपः ५+४	च छ ४
अष् १+५	आष् २+५	ष् ३+५	ष् ४+५	विसर्गलोपः ५+५	ट ठ ५
अस् १+६	आस् २+६	स् ३+६	स् ४+६	विसर्गलोपः ५+६	त थ ६
आ १+७	आ २+७	(इ / उ) ३+७ -> विसर्गलोपः + ई / ऊ	ओ ४+७	विसर्गलोपः ५+७	र ७
X १+८	X २+८	X ३+८	X ४+८	X ५+८	अन्यव्यञ्जनानि ८

अभ्यासः abhyāsaḥ

सः + अपि = सोऽपि

सूर्यः + उदयति

नमः + नमः

छात्राः + आगच्छन्ति

गुरुः + अवदत्

गुरुः + ब्रह्मा

पुनर् + जन्म

मातर् + दुर्गे

नमः + ते

निर् + रसः

पुनः + च

सः + करोति / इच्छति

श्रीगुरुवन्दनम् śrīguruvandanam

गुरुः + ब्रह्मा

गुरुर्ब्रह्मा

गुरुः + विष्णुः + गुर्वः

गुरुर्विष्णुर्गुरुदेवो

महेश्वरः।

gururbrahmā gururviṣṇurgurudevo maheśvaraḥ।

गुरुः + ए

गुरुरेव (/ गुरुः साक्षात्) परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः॥

gurureva (/ guruḥ sākṣāt) parabrahma tasmai śrīgurave namaḥ।।

The Guru is Brahma, the Guru is Vishnu, the Guru Deva is Maheshwara (Shiva).

The Guru is verily the Para-Brahman (Supreme Brahman); Salutations to that Guru.

सम्भाषणम् (sambhāṣaṇam) - Conversation

India: A Pilgrimage

To other countries, I may go as a tourist, but to India, I come as a pilgrim.

Martin Luther King Jr.

American Christian Minister, Activist

Most Visible Spokesperson and Leader in the Civil Rights Movement

(15th January 1929 – 4th April 1968)

Conclusion

References

- ❑ Narendra. (1997). *Functional Sanskrit: its communicative aspect*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Narendra. (2003). *Speak Sanskrit: the easy way*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Angelova, M. (2019, March 28). *25 Quotes About India Explaining Why People Love This Country: 203 Travel Challenges*. Retrieved October 2, 2019, from 203 Travel Challenges:

साफल्यमस्तु वः
sāphalyamastu vah

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

*Thank
you*

